

Rapport

Kelderend vertrouwen in Rutte raakt VVD niet

I&O-zetelpeiling april 2021

Colofon

April-peiling I&O Research

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2021/096

Datum

april 2021

Auteurs

Milan Driessen
Wietse van Engeland
Laurens Klein Kranenburg
Peter Kanne

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron (I&O Research) duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

	Kelderend vertrouwen in Rutte raakt VVD niet	4
1	Groei JA21 en D66	9
1.1	Zetelpeiling: VVD met 34 zetels stabiel de grootste	9
1.2	Switchgedrag sinds Tweede Kamerverkiezingen	10
1.3	Partij van tweede (of derde) voorkeur	11
1.4	Redenen waarom kiezers van mening zijn veranderd	12
2	Leiders	15
2.1	Waardering Rutte afgenomen	16
2.2	Kiezers van links tot rechts positief over Omtzigt en Leijten	17
2.3	Meest “betrouwbaar als premier”: Omtzigt en Kaag	18
2.4	Kaag en Omtzigt op meerdere aspecten goed gewaardeerd	19
3	Formatieproces	20
3.1	D66-stemmers vinden meeregeren belangrijker geworden	20
3.2	Nieuw premierschap voor Rutte: wel of niet doen?	21
3.3	Premiership Rutte als uitruil voor beleid en openheid van bestuur	22
3.4	Gehoopte coalitie	24
3.5	Verwachte coalitie	26
3.6	Liefst regeren met...	27
3.7	Absoluut niet regeren met...	28
4	Onderzoeksverantwoording	29

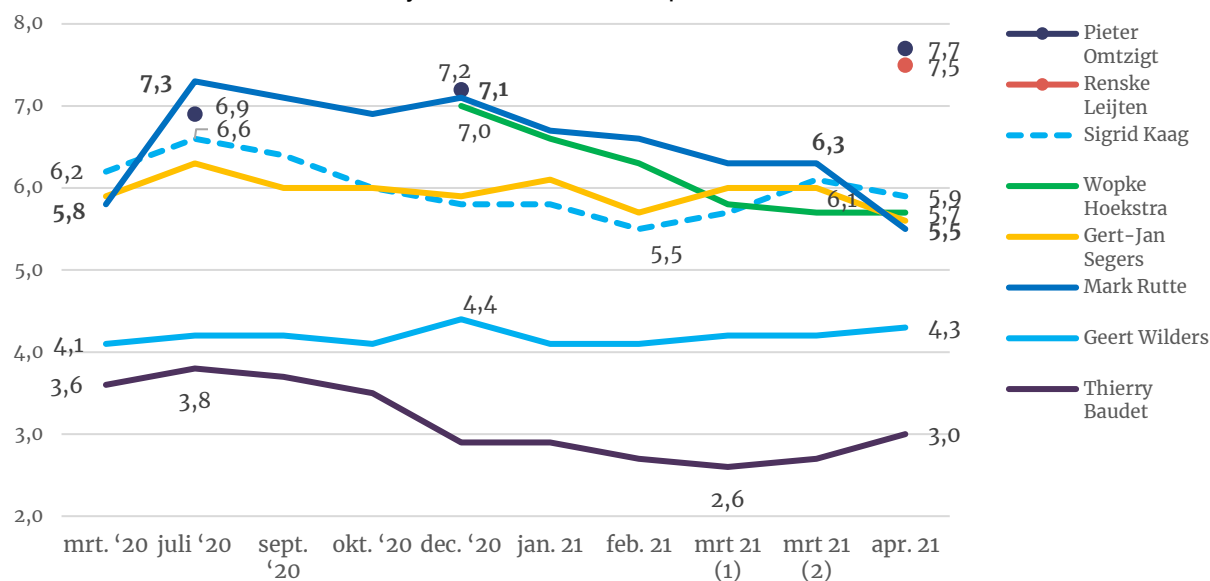
Kelderend vertrouwen in Rutte raakt VVD niet

Waardering Rutte fors gedaald; Kaag aan vertrouwen gewonnen

Het vertrouwen in Mark Rutte is in een maand fors afgenomen. Sinds het weekend voor de verkiezingen (11-14 maart) daalde het waarderingcijfer voor Rutte van een 6,3 naar een 5,5. In december 2020 kreeg Rutte nog een 7,1. Met een 5,5 wordt Rutte nu lager gewaardeerd dan voor de coronacrisis (5,8) en moet hij – voor het eerst – Sigrid Kaag (5,9) en Wopke Hoekstra (5,7) voor zich dulden. (Toeslagaffaire-aanjagers Pieter Omtzigt en Renske Leijten worden nog beter gewaardeerd: met respectievelijk een 7,7 en 7,5).

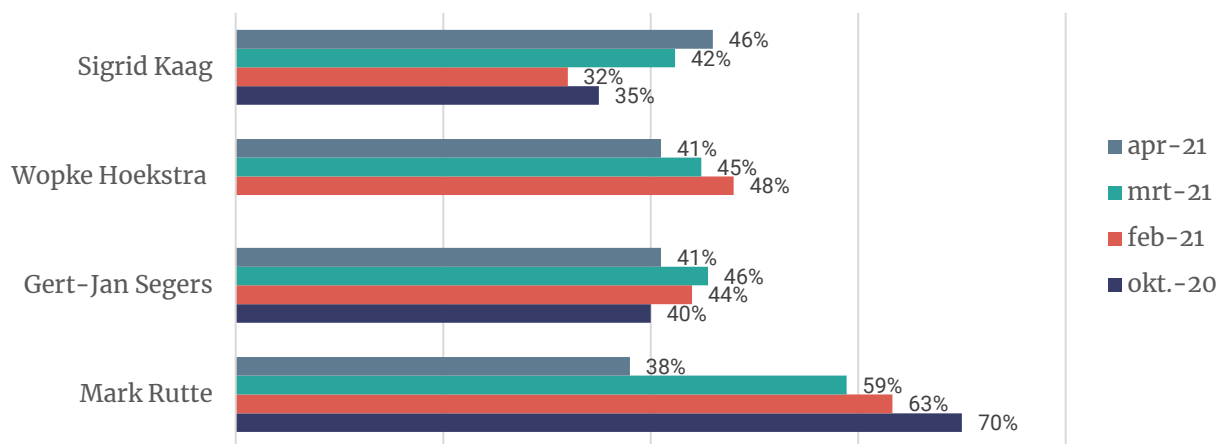
Figuur 1 – Waarderingscijfers voor politici in het afgelopen jaar

Basis: Nederlanders die bekend zijn met de betreffende politici

De mate waarin Mark Rutte als een “betrouwbare premier” gezien wordt nam ten opzichte van maart eveneens flink af: van 59 naar 38 procent. Eind 2020 was dit nog maar liefst 70 procent. Sigrid Kaag won juist aan gepercipieerde betrouwbaarheid en voert deze ranglijst nu aan (46%), als we alleen naar de leiders kijken tenminste. Pieter Omtzigt scoort nog hoger: 54 procent ziet hem als een “betrouwbare minister-president”.

Figuur 2 - “Zou betrouwbaar zijn als minister-president” (%volledig of grotendeels van toepassing)

Kiezers van links tot rechts positief over Omtzigt en Leijten

Pieter Omtzigt en Renske Leijten worden verre weg het hoogst gewaardeerd door kiezers. Deze waardering komt van vrijwel alle kiezersgroepen. Alleen VVD-kiezers zijn wat gematigder in hun beoordeling (maar geven beide politici toch nog een keurige 6).

De meeste leiders krijgen van hun eigen kiezers een 8 of hoger. Uitzonderingen hierop zijn Laurens Dassen (7,7), Wopke Hoekstra (7,8) en Jesse Klaver (7,8).

Drie politici die veel voorkeurstemmen ontvingen (Omtzigt, Leijten en Van Haga), krijgen gemiddeld ook een hogere waardering dan de leider van hun partij. Het grootst is het verschil tussen Omtzigt en Hoekstra.

- Pieter Omtzigt krijgt van CDA-kiezers een 9,1, Wopke Hoekstra een 7,8.
- Renske Leijten krijgt van SP-kiezers een 9,0, Lilian Marijnissen een 8,3.
- Wybren van Haga krijgt van FvD-kiezers een 8,6, Thierry Baudet een 8,4.

I&O-zetelpeiling: VVD stabiel op 34 zetels, D66 groeit iets

Ondanks het afnemend vertrouwen in leider Rutte, blijft de VVD virtueel de grootste partij in de I&O-peiling: de partij blijft staan op de 34 zetels die het op 17 maart ook behaalde.

D66 krijgt er 2 virtuele zetels bij en blijft op afstand de tweede partij (van 24 naar 26 zetels).

JA21 wint 3 zetels en gaat van 3 naar 6. Deze zetels wint het van PVV (gaat van 17 naar 15 zetels) en Forum voor Democratie (van 8 naar 7 zetels).

GroenLinks levert eveneens 2 zetels in (van 8 naar 6 zetels). Deze stemmen gaan vooral naar D66 en de PvdD.

Voor het overige zijn de verschillen klein.

Tabel 1 – I&O-zetelpeiling

“Op welke partij zou u op dit moment stemmen bij de Tweede Kamerverkiezingen?”

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen (n=1.738).

	UITSLAG	PEILING	+/-
	TK21	12 april 21	t.o.v. TK21
VVD	34	34	0
D66	24	26	+2
PVV	17	15	-2
CDA	15	14	-1
SP	9	10	+1
PvdA	9	8	-1
GroenLinks	8	6	-2
FvD	8	7	-1
PvdD	6	6	0
ChristenUnie	5	5	0
Volt	3	4	+1
JA21	3	6	+3
SGP	3	3	0
DENK	3	3	0
50Plus	1	1	0
BBB	1	1	0
BIJ1	1	1	0

Waarom stappen kiezers over naar D66?

De omhooggaande trend voor D66 van de laatste anderhalve week voor de verkiezingen – door sommigen ook wel ‘momentum’ genoemd – zet na de verkiezing nog enigszins door. De redenen daarvoor zijn ook min of meer dezelfde: Kaag laat goed leiderschap zien en D66 kan (als enige) tegenwicht bieden tegen Rutte bij de formatie.

Waarom stappen kiezers over naar JA21?

Kiezers die nu overstappen naar JA21 doen dat omdat ze in JA21 een redelijke(r) partij zien dan de partij waar men op stemde. Sommige PVV-kiezers zeggen dat ze dachten dat JA21 te klein zou zijn, maar zien nu dat de partij – met 3 zetels - serieus meedoet. Bovendien zou JA21 mee kunnen gaan regeren. Mensen die op CDA stemden vanwege Omtzigt zien nu geen reden meer om om die reden bij het CDA te blijven (“JA21: pleit o.a. voor meer openheid in de politiek”).

Kiezers van VVD, D66, CDA maar ook van PVV en FvD willen meeregeren

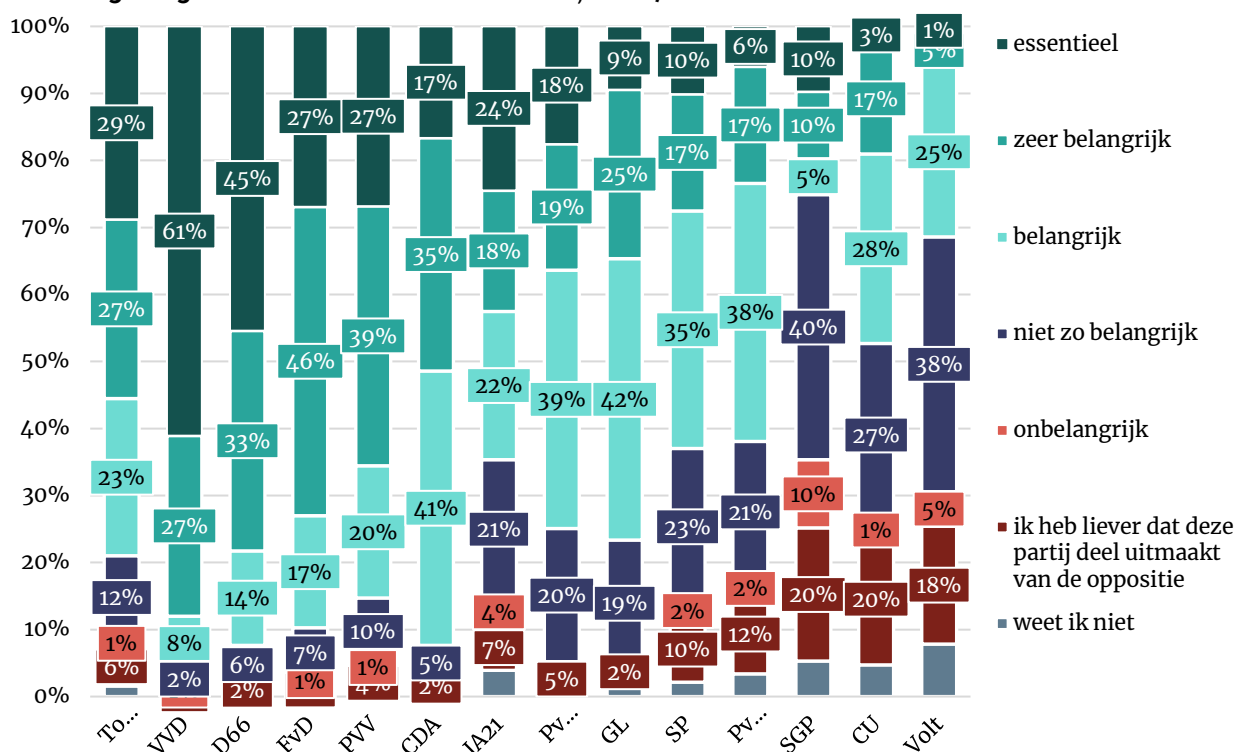
Acht op tien kiezers (79%) vinden het (heel) belangrijk dat hun partij gaat meeregeren. Voor 21 procent is dat niet (zo) belangrijk.

Vooral kiezers die in maart stemden op VVD (97%) en D66 (96%) hechten daar aan, maar ook kiezers van CDA (86%), FvD (88%) en PVV (86%) vinden dat heel belangrijk. Die laatste twee kiezersgroepen zullen daar hoogstwaarschijnlijk in teleurgesteld worden, aangezien deze partijen zijn uitgesloten door de midden- en linkse partijen.

Kiezers van de linkse en/of kleinere partijen hechten hier minder waarde aan.

Figuur 3 - Hoe belangrijk vindt u het dat uw partij deel gaat uitmaken van de regering?

Naar stemgedrag maart 2021 Basis: alle kiezers, n= 1.701

Rutte nauwelijks obstakel voor (mee)regeren

Aan de kiezers die het belangrijk vinden dat hun dat partij deel gaat uitmaken van de volgende regering vroegen we of deze partij – als Mark Rutte premier zou worden – daar aan mee kan doen. Slechts 16 procent van de niet-VVD-kiezers zegt onomwonden “nee”. Drie op tien (30%) vinden dat dat onder voorwaarden wel kan en voor 31 procent is dat helemaal geen probleem.

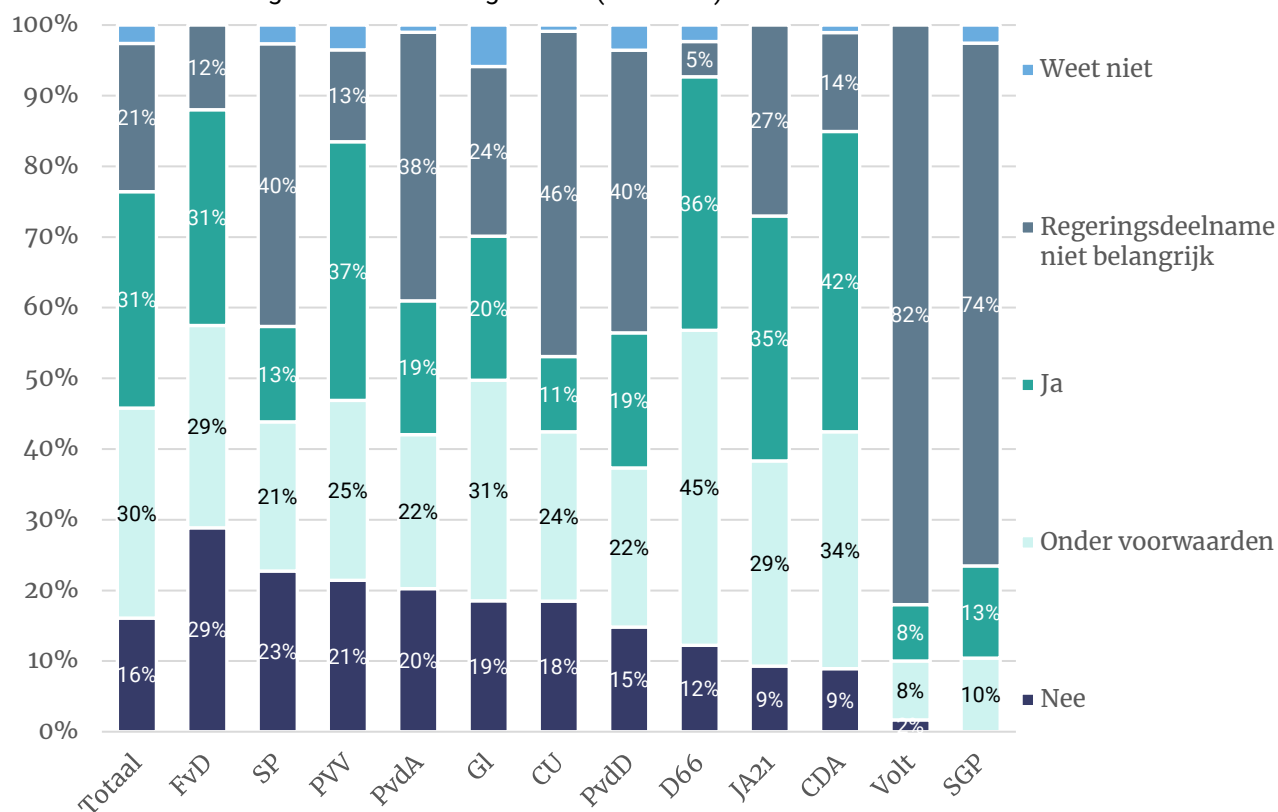
Deelnemen aan een vierde kabinet Rutte is vooral voor kiezers van FvD, SP en PVV-kiezers een probleem, maar het aandeel dat het geen probleem vindt of het onder voorwaarden acceptabel vindt, is bij alle drie kiezersgroepen groter dan het deel dat er zijn veto over uitspreekt.

Bij partijen die meer in aanmerking komen voor regeringsdeelname (CU, PvdA, GL) is het aandeel dat niet met Rutte wil regeren substantieel (rond de 20%), maar alleen bij de CU-achterban is het aandeel ‘ja’ (11%) kleiner dan het aandeel ‘nee’ (18%).

Voor kiezers van gedoodverfde coalitiepartners D66 en CDA is een premierschap van Rutte nauwelijks een obstakel. Dat geldt ook voor de kiezers van JA21, waarvan een ruime meerderheid zich achter regeringsdeelname onder Rutte schaaft.

Figuur 3 - Stel dat dit een kabinet gaat worden met Mark Rutte als premier, vindt u dan dat de partij waarop u gestemd heeft daar aan mee kan doen? Uitgesplitst naar stemgedrag TK21.

Basis: alle kiezers die geen VVD hebben gestemd (n = 1.405)

Leeswijzer: Twaalf procent van alle FvD-kiezers vindt regeringsdeelname niet belangrijk. Van alle FvD-kiezers vindt 29 procent dat wel belangrijk en dat dit niet kan met Rutte als premier, 31 procent ziet in ‘premier Rutte’ geen belemmering voor regeringsdeelname van FvD en volgens 29 procent van de FvD-kiezers kan dat alleen onder bepaalde voorwaarden.

Premiership Rutte als uitruil voor beleid en openheid van bestuur

Drie op tien niet-VVD-kiezers vinden deelname aan het kabinet onder leiding van Rutte dus “onder voorwaarden” acceptabel. We zien grofweg drie belangrijke voorwaarden:

- Rutte moet openheid van zaken (blijven) geven;
- De bestuurscultuur moet om;
- Deelnemen onder Rutte mag, maar dan moet de huid van mijn partij duur verkocht worden.

Daarnaast noemen sommigen het regeerakkoord en het al dan niet ‘dichttimmeren’ daarvan.

D66-stemmer:

“Dat er heldere afspraken komen over transparantie en meer duidelijkheid”

CDA-stemmer:

“Exit Rutte bij de eerstvolgende leugen/onwaarheid, meer transparantie en informatie richting de Tweede Kamer”

JA21-stemmer:

“Dat Rutte een andere managementstijl aanneemt en capabele ministers aandraagt. Bovendien moet er meer dualisme komen en slechts een regeerakkoord op hoofdlijnen, of helemaal geen regeerakkoord”

GL-stemmer:

“Als ze in ruil voor zijn aanblijven enkele klimaatgerelateerde/linkse overwinningen kunnen onderhandelen”

Slechts 4 procent van CDA- en D66-kiezers sluit VVD uit als coalitiepartner.

Ongeacht wie de premier wordt, is samenwerking met de VVD voor 15 procent van de kiezers een absolute no-go, net als in begin maart¹. Dit geldt met name voor degenen die PvdD, FvD, PVV en SP hebben gestemd bij de verkiezingen.

Kiezers van ‘scharnierpartijen’ CDA en D66 spreken zich slechts in 4 procent van de gevallen uit tegen de VVD als coalitiepartner.

Verantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdag 9 tot maandagochtend 12 april 2021.

Er werkten in totaal 2.023 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek.

Het grootste deel hiervan (n=1.848) is afkomstig uit het I&O Research Panel en 175 respondenten vulden de vragenlijst in via het panel van PanelClix.

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van n=2.000 en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 2,2 procent.

---

¹ I&O-onderzoek i.o.v. de Volkskrant: <https://www.ioresearch.nl/actueel/kiezersonderzoek-inhoud-wint-terrein-mogelijke-coalities-niet-de-gewenste/>

1 Groei JA21 en D66

1.1 Zetelpeiling: VVD met 34 zetels stabiel de grootste

In de eerste zetelpeiling na de Tweede Kamerverkiezingen is de VVD nog steeds de grootste partij met – opnieuw – 34 zetels. D66 blijft de tweede partij met 26 zetels, een plus van 2 zetels.

Aan de rechterflank zou JA21 verdubbelen naar 6 zetels, een groei die ten koste gaat van de PVV (15, -2) en Forum voor Democratie (7, -1)². GroenLinks zou terugvallen naar 6 zetels (-2).

Tabel 2 - Peiling Tweede Kamerverkiezingen 12 april

“Op welke partij zou u op dit moment stemmen bij de Tweede Kamerverkiezingen?”

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen (n=1.738).

	ZETELS			PERCENTAGES			
	Uitslag	Peiling	+/-	Uitslag	Peiling	+/-	Marge
	TK21	12 apr. 21	t.o.v. TK21	TK2021	12 apr. 21	t.o.v. TK21	
VVD	34	34	0	21,9	21,6	-0,3	(19,7; 23,5)
D66	24	26	+2	15,0	16,5	+1,5	(14,8; 18,2)
PVV	17	15	-2	10,8	9,5	-1,3	(8,1; 10,9)
CDA	15	14	-1	9,5	8,8	-0,7	(7,5; 10,1)
SP	9	10	+1	6,0	6,4	+0,4	(5,3; 7,5)
PvdA	9	8	-1	5,7	5,3	-0,4	(4,2; 6,4)
GL	8	6	-2	5,2	4,2	-1,0	(3,3; 5,1)
FvD	8	7	-1	5,0	4,7	-0,3	(3,7; 5,7)
PvdD	6	6	0	3,8	4,3	+0,5	(3,3; 5,3)
CU	5	5	0	3,4	3,4	0,0	(2,5; 4,3)
Volt	3	4	+1	2,4	3,0	+0,6	(2,2; 3,8)
JA21	3	6	+3	2,4	3,8	+1,4	(2,9; 4,7)
SGP	3	3	0	2,1	2,1	0,0	(1,4; 2,8)
DENK	3	3	0	2,0	1,9	-0,1	(1,3; 2,5)
50Plus	1	1	0	1,0	0,8	-0,2	(0,4; 1,2)
BBB	1	1	0	1,0	1,0	0,0	(0,5; 1,5)
BIJ1	1	1	0	0,8	1,1	+0,3	(0,6; 1,6)
Anders ³	0	0	0	2,0	1,5	-0,5	(0,9; 2,1)
Totaal	150	150		100	100		

² Het verschil van 1 zetel voor FvD valt binnen de statistische nauwkeurigheidsmarge.

³ Geen van de overige partijen komt boven de kiesdrempel uit.

1.2 Switchgedrag sinds Tweede Kamerverkiezingen

Ruim drie weken na de Tweede Kamerverkiezingen is het aantal kiezers dat naar een andere partij zou overstappen nog beperkt. Niettemin zien we dat de kiezerstrouw bij GroenLinks (70%), CDA (76%) en PvdA (78%) lager is dan bij andere partijen.

Tabel 3 – Switchgedrag ten opzichte van Tweede Kamerverkiezingen⁴ (in procenten)

Stem-intentie 12-apr ↓	Totaal	Stemgedrag TK21												
		VVD	D66	PVV	CDA	SP	PvdA	GL	FvD	PvdD	CU	Volt	JA21	SGP
VVD	20	86	1	3	5	4	2	2	2		2	1		
D66	15	4	84	1	3	1	7	7	2	1		12		
PVV	9	2		81		2			3	1			5	
CDA	8	1	1	3	76	1	1				8			
SP	6	1	1	1	1	80	4	1		2				
PvdA	5		2			1	78	1						
GL	4							70		2				
FvD	4			3		1			80					
PvdD	4		2			1		7		87		2		
CU	3			1	1	1	1	1		1	82	2		
Volt	3		1		1	1	2	1				81		
JA21	3	1		3	3	1		1	2				92	
SGP	2												3	98
DENK	2						1							
50Plus	1													
BBB	1			1	1									
BIJ1	1													
Weet niet	8	5	6	3	9	8	4	10	5	5	8	1		2
Overig	3		2				1		7					
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Bron: I&O Research 12 april 2021

⁴ Partijen met minder dan 30 respondenten zijn niet weergegeven in de tabel (DENK, 50Plus, BBB en BIJ1).

1.3 Partij van tweede (of derde) voorkeur

Een derde van de kiezers met een eerste voorkeurspartij zegt dat hun keuze vaststaat. Zij overwegen geen andere partij om op te stemmen.

De helft van de huidige VVD-kiezers zegt dat hun keuze vaststaat. Dat is het hoogste percentage van alle partijen en bijna net zo hoog als in de slotpeiling van 16 maart (53%).

Ook SGP-kiezers (48%) zijn traditioneel relatief zeker van hun stem. Bij andere partijen is de onzekerheid groter. Met name kiezers van GroenLinks, Volt, JA21 en PvdD twifelen tussen meerdere partijen.

Tabel 4 - Andere partijen die worden overwogen

“Zijn er andere partijen die voor u in aanmerking komen om op te stemmen?” (in procenten)⁵

Basis: heeft eerste voorkeur (n=1.746).

	Huidige stemvoorkeur													
	Totaal	VVD	D66	PVV	CDA	SP	PvdA	GL	FvD	PvdD	CU	Volt	JA21	SGP
Keuze staat vast	33	50	27	31	28	28	25	20	34	22	33	21	21	48
VVD	7		17	10	18	1	2	1	6	1	6	10	7	2
D66	11	14		0	19	8	27	33	0	17	4	35	0	0
PVV	6	5	0		8	4	1	0	39	4	4	0	25	4
CDA	9	16	9	4		5	2	2	0	5	24	8	19	12
SP	6	1	7	9	4		20	16	5	17	4	5	7	0
PvdA	8	1	21	1	6	25		25	0	11	3	11	0	0
GL	9	1	22	0	1	14	30		0	27	3	18	0	0
FvD	4	2	0	27	3	1	0	0		3	0	0	11	4
PvdD	7	1	11	4	1	19	6	33	4		4	11	0	0
CU	4	2	3	2	13	2	5	1	1	3		3	1	37
Volt	9	5	19	2	8	15	13	18	0	8	4		6	0
JA21	7	8	2	24	7	3	2	1	18	0	0	2		16
SGP	1	0	0	1	1	0	0	0	2	1	17	0	5	
DENK	1	0	1	0	0	1	1	1	0	1	0	2	0	0
50Plus	1	1	2	2	0	1	0	2	0	0	0	0	1	0
BBB	4	2	0	9	5	3	2	1	17	0	3	2	23	0
BIJ1	1	0	2	0	0	3	0	11	0	7	0	4	0	0
Andere	1	0	1	0	0	0	1	2	2	2	0	2	3	0
Weet ik (nog) niet	8	7	7	6	6	7	7	2	9	13	13	10	6	5
Totaal	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Partijen waarop minimaal 10 procent van een kiezersgroep overweegt te stemmen, zijn groen gemarkeerd.

Bron: I&O Research 12 april 2021.

⁵ Partijen met minder dan 30 respondenten zijn niet weergegeven in de tabel (DENK, 50Plus, BBB en BIJ1).

1.4 Redenen waarom kiezers van mening zijn veranderd

Waarom stappen kiezers over naar JA21?

Kiezers die nu overstappen naar JA21 doen dat om inhoudelijke redenen, maar ook omdat ze in JA21 een redelijke(r) partij zien dan de eerdere partij. Sommige PVV-kiezers zeggen dat ze JA21 op 17 maart misschien nog te klein vonden, maar zien nu dat de partij serieus meedoet.

Bovendien zou JA21 mee kunnen gaan regeren (wat niet geldt voor PVV en FvD).

Mensen die op CDA stemden vanwege Omtzigt zien nu geen reden meer om om die reden bij het CDA te blijven ("JA21: pleit o.a. voor meer openheid in de politiek).

Gestemd	Uitleg waarom men overstapt naar JA21 bij TK21
CDA	Frisse blik, rechts van het midden. CDA heeft stekken laten vallen, zie de ophef in de media
FvD	Ik heb Forum gestemd, omdat ik coronaziek was. Dat helpt ook niet
PVV	Roept om nieuwe verkiezingen!
PVV	De beste keus van alle slechte ik hoop dat deze partijen toch wat tegengas kunnen bieden aan de elite
PVV	Alles
PVV	Ik was bang voor versplintering op rechts. Ja 21 is minder extreem dan PVV en Forum.
PVV	PVV gestemd omdat ik JA21 nog een te kleine partij vond en misschien minder kans zou hebben
CDA	Het gebrek aan transparantie, hoe ze meedansen met Rutte, lijsttrekker vind ik slecht
CDA	Meer rechts van het midden; CDA niet meer vanwege het gerommel binnen de partij en de wijze waarop met Omtzigt is omgegaan
CDA	CDA: er zijn veel interne problemen, dat geeft geen vertrouwen. JA21: pleit o.a. voor meer openheid in de politiek
CDA	Meer nationale politiek, minder EU, minder migratie Heb op Pieter Omtzigt gestemd omdat dat een echte volksvertegenwoordiger is.
CDA	CDA vooral om Pieter Omtzigt. JA21 vooral het complete plaatje
VVD	Ik ben klaar met Rutte (machtswellusteling) en de VVD (hielelikkers)
VVD	Mark Rutte heeft het bij mij verprutst en de VVD door hem te steunen nu ook
VVD	Rustig en onbesproken. VVD is oke, maar Rutte roept teveel weerstand op, toch zou hij mijn steun hebben.
VVD	Wat er nu gebeurt zegt genoeg
GL	Zie eerder ja21 mee regeren dan GroenLinks
50Plus	Was toen al aan het twijfelen en 50 plus had ik x ervoor ook gestemd. Nu nog steeds aan het twijfelen .

Waarom stappen kiezers over naar D66?

De omhooggaande trend voor D66 van de laatste anderhalve week voor de verkiezingen – door sommigen ook wel ‘momentum’ genoemd – zet na de verkiezing nog enigszins door. De redenen daarvoor zijn ook min of meer gelijk: Kaag laat goed leiderschap zien en D66 kan het tegenwicht bieden tegen Rutte bij de formatie.

Gestemd	Uitleg waarom men overstapt naar D66 bij TK21
GL	D66 is enorm gegroeid. Als er nu verkiezingen zouden zijn zouden ze misschien de grootste kunnen worden, dus ik zou strategisch stemmen.
GL	Kaag
GL	Geen duidelijk standpunt t.a.v. Rutte. Verkiezingspunten blijken bij de informatie minder hard gespeeld
GL	Zij zijn de enige hoop om van Mark Rutte af te komen.
GL	Stevig leiderschap
GL	Ik vind het belangrijk dat er een andere koers wordt genomen en ik denk dat dit met D66 de meeste kans heeft. Groenlinks is mij te gretig op regeren en inleveren van standpunten.
PvdA	Tegenwicht tegen Rutte.
PvdA	Ik hoop op een vrouwelijk leider, en door te stemmen op de grootst mogelijke partij, die mij bevalt, hoop ik dat het dan lukt.
PvdA	Omdat de D66 een beter blok tegen de VVD kan vormen.
PvdA	Mijn stem zou strategisch zijn om Rutte te verslaan, als ik überhaupt nog zou gaan stemmen.
PvdA	De kans dat zij in de regering komen.
PvdA	Mevr. Kaag vind ik zeer geschikt bijv. als premier. PvdA weet toch niet echt stappen te maken.
PvdA	Sigrid Kaag van de D66 spreekt mij erg aan. Sigrid komt sterk over als nieuwe partijleider. De PVDA vind ik nu minder aantrekkelijk.
PvdA	Mevrouw Kaag laat zich beter zien en horen, een betere politica PvdA is gehavend uit de verkiezing strijd gekomen en ik zie nog geen herstel.
PvdD	Ik ben niet zo gecharmeerd van Esther Ouwehand.
PvdD	Dat zou een strategische stem zijn om de positie van D66 te versterken en die van de VVD te verminderen.
SP	Beiden goed. Voorkeursstem zodat de PVV niet grootste partij wordt. Desnoods op Rutte stemmen.
Volt	D66 een grotere meerderheid geven.
Volt	Ik vind Volt nog even goed en ze hebben nu de zetels die ze verdienen, vandaaruit kunnen ze hun punt maken. D66 is de enige partij nu die de zaak vlot kan trekken.

Gestemd bij TK21 Uitleg waarom men overstapt naar D66

Volt	Nu d66 zo gegroeid is zie ik kans dat ze de grootste partij worden en dat lijkt me wel wat.
Volt	De reden dat ik ben gewisseld, ligt aan de formatie. Dit lijkt nu erg lastig te worden en dan is het beter om minder op de kleine partijen te stemmen en D66 wat groter te maken zodat de formatie makkelijker kan gaan.
Volt	Ik zie Volt toch niet als de juiste oplossing om problemen in de gemeente op te lossen en denk daarnaast dat je middels een partij als Volt die Europees is ingericht, nog meer afstand neemt van de 'gewone man'. Ik ben het overigens wel eens met de standpunten van Volt.
VVD	VVD blijft achter Rutte staan en die is te veel beschadigd geraakt.
VVD	Dat ze Rutte afvallen.
VVD	Sigrid Kaag is een sterke vrouw. Mark Rutte heeft geblunderd.
VVD	Ik heb bewust op Rutte gestemd vanwege het beleid inzake corona.
VVD	Rutte
VVD	Gedoe rond verkenneren en waarschijnlijke leugens.
CDA	Goede partij punten Sigrid Kaag
CDA	Ik vind na de verkiezingsuitslag het bewonderenswaardig dat D66 zoveel zetelwinst heeft geboekt. Het CDA vind ik nog steeds prima, maar valt me tegen dat ze zo weinig zetels hebben gewonnen ten opzichte van D66.
CDA	Meer openheid, links liberalisme en vwb CDA Pieter Omzigt.
PVV	PVV was tactische stem. Beetje tegengeluid kan geen kwaad. Maar D66 als grootste partij is beter dan de VVD.
Volt	Bij nieuwe verkiezingen zou ik strategisch stemmen. Er is niets mis met Volt.
VVD	Toch de realisatie dat ik qua kernwaarden het beste pas bij de VVD maar het partijbestuur toch te veel wringt met mijn eigen normen en waarden.
VVD	Kaag is duidelijk
VVD	Ik realiseer me dat Rutte niet de inhoudelijke leider kan zijn van een kabinet. Kaag daarentegen zou dat zeker wél kunnen.
VVD	- D66 zit kort bij de VVD - het formatiedebat is niet goed gegaan voor VVD
50Plus	a) Sigrid Kaag, b) Ruzie
50Plus	50plus heeft maar 3 zetels gekregen in laatste verkiezing dus geef ik mijn stem nu aan een andere partij die meer kan bereiken

2 Leiders

De bekendheid van de lijsttrekkers is sinds vorige maand ongewijzigd, met uitzondering voor Laurens Dassen (van 15 naar 29%). Hiermee is hij ongeveer even bekend als Caroline van der Plas, lijsttrekker van de BBB. Sylvana Simons (82%) is de bekendste lijsttrekker van partijen die voor het eerst in de Kamer zijn gekomen.

Daarnaast vroegen we of kiezers enkele Kamerleden kennen die veel voorkeurstemmen ontvingen. Pieter Omtzigt is bij veel Nederlanders bekend (77%), 43 procent kent Renske Leijten (het andere Kamerlid dat betrokken was bij het onthullen van de toeslagenaffaire). Ongeveer vier op de tien kiezers kennen Wybren van Haga en Vera Bergkamp, de nieuwe Kamervoorzitter.

Tabel 5 - Bekendheid politici – “Welke van onderstaande politici kent u?”

Basis: helft van de steekproef, alle kiezers (n = 1.041).

	16 mrt. 2021	12 apr. 2021
Geert Wilders	94%	94%
Mark Rutte	94%	94%
Thierry Baudet	90%	89%
Jesse Klaver	90%	89%
Sigrid Kaag	79%	84%
Wopke Hoekstra	83%	83%
Sylvana Simons	80%	82%
Lilian Marijnissen	80%	79%
Pieter Omtzigt		77%
Lilianne Ploumen	73%	72%
Gert-Jan Segers	66%	70%
Farid Azarkan	62%	65%
Kees vd Staaij	63%	63%
Joost Eerdmans	56%	59%
Esther Ouwehand	45%	47%
Wybren van Haga		47%
Renske Leijten		43%
Vera Bergkamp		42%
Liane den Haan	33%	31%
Caroline v.d. Plas		31%
Laurens Dassen	15%	29%

Bron: I&O Research 12 april 2021

2.1 Waardering Rutte afgenomen

Pieter Omtzigt (7,7) en Renske Leijten (7,5) zijn de politici die door kiezers verre weg het meest worden gewaardeerd. Op enige afstand volgen fractievoorzitters Laurens Dassen (6,5), Sigrid Kaag (5,9) en Lilian Marijnissen (5,9).

De waardering van kiezers voor Mark Rutte is ten opzichte van een maand geleden flink afgenomen: waar hij halverwege maart gemiddeld een 6,3 kreeg, is dat nu een 5,5.

De waardering van kiezers voor Farid Azarkan (van 4,0 naar 4,6), Sylvana Simons (van 3,0 naar 3,4) nam toe.

Tabel 6 - Waardering politici op schaal van 1 (heel slecht) tot 10 (heel goed)⁶

Basis: kiezers die bekend zijn met de politicus, random toewijzing van max. 4 lijsttrekkers (Nmin = 274; Nmax = 973)

	sept. '16	sept. '17	sept. '18	sept. '19	mrt. '20	juli '20	dec. '20	16 mrt. '21	12 apr. 2021
Pieter Omtzigt						6,9	7,2		7,7
Renske Leijten									7,5
Laurens Dassen								6,2	6,5
Sigrid Kaag		7,5	6,5	6,4	6,2	6,6	5,8	6,1	5,9
Lilian Marijnissen			5,9	5,4	5,3	5,5	5,5	5,9	5,9
Vera Bergkamp									5,8
Wopke Hoekstra		6,7	6,4	6,9	6,6		7,0	5,7	5,7
Gert-Jan Segers	6,0	6,2	6,1	6,3	5,9	6,3	5,9	6,0	5,6
Mark Rutte	5,8	6,1	5,7	6,2	5,8	7,3	7,1	6,3	5,5
Lilianne Ploumen	5,3							5,8	5,5
Esther Ouwehand					5,0	5,1	4,8	5,5	5,3
Jesse Klaver	6,0	6,3	5,6	5,5	5,1	5,2	5,3	5,2	5,0
Kees van der Staaij	5,7	5,1	5,7	4,8		5,2	4,7	5,1	5,0
Joost Eerdmans							4,1	4,5	4,8
Caroline van der Plas									4,7
Farid Azarkan							2,9	4,1	4,6
Liane den Haan								4,0	4,1
Geert Wilders	3,7	3,8	3,9	4,0	4,1	4,2	4,4	4,2	4,3
Wybren van Haga									3,8
Sylvana Simons								3,0	3,4
Thierry Baudet		4,2	4,1	3,5	3,6	3,8	2,9	2,7	3,0

Bron: I&O Research 12 april 2021

⁶ De vraag luidde: "Hieronder ziet u de politici die u (van naam) kent. Kunt u aangeven – met een cijfer van 1 tot 10 – hoe u deze politicus waardeert? (1=heel slecht, 10=heel goed)" Daarnaast was het mogelijk om het antwoord 'weet niet' te geven.

2.2 Kiezers van links tot rechts positief over Omtzigt en Leijten

Pieter Omtzigt en Renske Leijten worden gemiddeld het hoogst gewaardeerd door kiezers. Deze waardering komt van vrijwel alle kiezersgroepen. Alleen VVD-kiezers zijn wat gematigder in hun beoordeling (maar geven beide politici toch nog een keurige 6).

De meeste leiders krijgen van hun eigen kiezers een 8 of hoger. Uitzonderingen hierop zijn Laurens Dassen (7,7), Wopke Hoekstra (7,8) en Jesse Klaver (7,8).

Drie politici die veel voorkeurstemmen ontvingen (Omtzigt, Leijten en Van Haga), krijgen gemiddeld ook een hogere waardering dan de leider van hun partij. Het grootst is het verschil tussen Omtzigt en Hoekstra.

- Pieter Omtzigt krijgt van CDA-kiezers een 9,1, Wopke Hoekstra een 7,8.
- Renske Leijten krijgt van SP-kiezers een 9,0, Lilian Marijnissen een 8,3.
- Wybren van Haga krijgt van FvD-kiezers een 8,6, Thierry Baudet een 8,4.

Tabel 7 - Waardering lijsttrekkers naar huidige stemvoorkeur; april 2021

"Kunt u aangeven – met een cijfer van 1 tot 10 – hoe u deze politicus waardeert?"⁷

Basis: kiezers die bekend zijn met de politicus. random toewijzing van max. 4 lijsttrekkers (Nmin = 274; Nmax = 973)

	Totaal	VVD	D66	PVV	CDA	SP	PvdA	GL	FvD	PvdD	CU
Pieter Omtzigt	7.7	6.9	7.6	8.2	9.1	8.8	7.7	6.8	8.4	7.8	8.2
Renske Leijten	7.5	6.0	7.5	8.4	7.9	9.0	8.0	7.6	-	-	8.0
Laurens Dassen	6.5	6.2	6.9	-	-	6.5	6.8	6.6	-	-	-
Lilian Marijnissen	5.9	4.7	6.0	6.1	5.7	8.3	6.8	6.8	5.3	6.5	5.4
Sigrid Kaag	5.9	6.0	8.3	3.1	6.3	5.2	6.3	7.0	3.0	6.2	5.5
Vera Bergkamp	5.8	5.7	7.0	4.0	6.3	5.9	5.6	6.1	-	-	5.4
Wopke Hoekstra	5.7	6.3	5.7	5.0	7.8	5.5	5.2	5.1	4.5	4.4	5.9
Gert-Jan Segers	5.6	4.8	5.4	4.9	6.6	6.3	5.9	5.2	-	5.8	8.5
Lilianne Ploumen	5.5	4.7	6.0	4.9	5.4	6.8	7.7	6.7	4.3	6.2	5.3
Mark Rutte	5.5	8.3	6.0	3.4	6.4	4.0	4.2	4.9	3.4	3.8	5.1
Esther Ouwehand	5.3	3.8	5.8	4.4	4.6	6.5	5.7	7.0	-	8.5	4.9
Kees v.d. Staaij	5.0	5.3	4.0	5.2	6.2	4.6	4.5	3.5	-	4.2	7.1
Jesse Klaver	5.0	4.5	5.9	3.1	4.5	5.9	6.6	7.8	2.9	5.9	5.1
Joost Eerdmans	4.8	5.5	4.2	6.7	5.7	4.1	3.1	2.7	-	3.0	4.6
Caroline v.d. Plas	4.7	4.5	4.0	-	5.7	4.9	-	3.6	-	-	-
Farid Azarkan	4.6	3.8	4.9	3.5	4	4.8	4.3	4.2	-	-	5.4
Geert Wilders	4.3	4.3	3.2	8.5	4.5	4.3	2.5	2.3	6.8	3.2	3.7
Liane den Haan	4.1	3.6	3.9	-	4.7	4.3	3.8	-	-	-	-
Wybren van Haga	3.8	3.4	3.1	5.6	4.0	3.3	1.9	1.8	8.6	-	3.0
Sylvana Simons	3.4	2.7	4.0	2.1	3.0	3.5	4.2	5.2	2.3	4.8	3.0
Thierry Baudet	3.0	2.6	2.1	5.1	2.8	2.4	1.6	1.5	8.4	1.9	2.2

Leeswijzer: in lichtblauw het oordeel over de lijsttrekker door kiezers van de eigen partij

Bron: I&O Research 12 april 2021

⁷ De vraag luidde: "Hieronder ziet u de politici die u (van naam) kent. Kunt u aangeven – met een cijfer van 1 tot 10 – hoe u deze politicus waardeert? (1=heel slecht, 10=heel goed)" Daarnaast was het mogelijk om het antwoord 'weet niet' te geven. Percentages zijn alleen weergegeven wanneer er voldoende aantal waarnemingen zijn, anders staat hier ' - '.

2.3 Meest “betrouwbaar als premier”: Omtzigt en Kaag

Het meest ‘betrouwbaar als minister-president’⁸ zien de kiezers Pieter Omtzigt: meer dan de helft van de kiezers (54%) zou hem betrouwbaar vinden als minister-president.

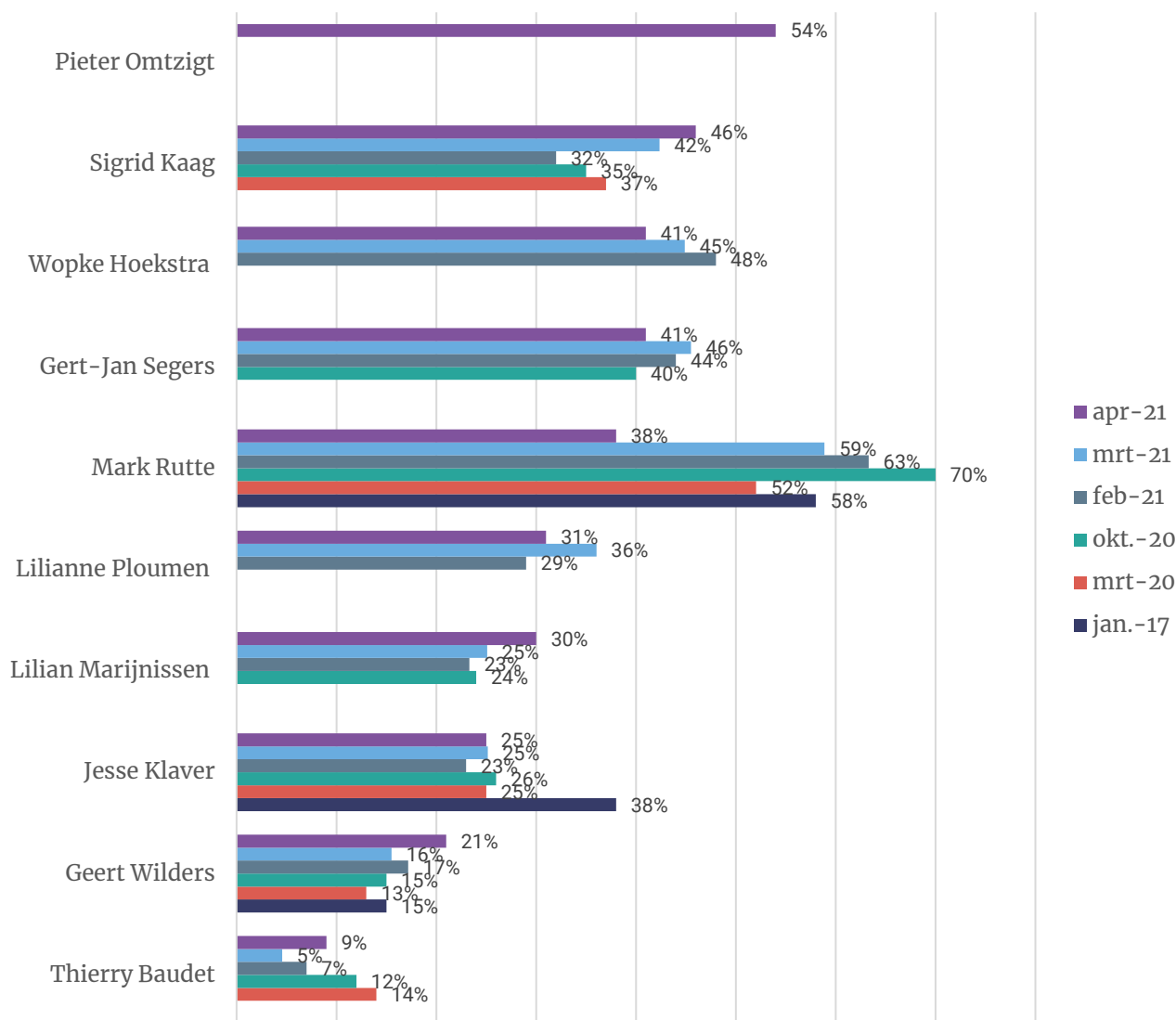
De betrouwbaarheid van Mark Rutte als premier nam in de ogen van kiezers ten opzichte van maart flink af: waar 59 procent van de kiezers Rutte in maart betrouwbaar vond, is dat nu nog maar 38 procent, een afname van ruim 20 procent.

Ook Hoekstra, Segers en Ploumen worden als minder betrouwbaar gezien in vergelijking met een maand geleden.

Kiezers zijn Kaag, Marijnissen en Wilders (iets) vaker betrouwbaar gaan vinden dan voor de verkiezingen.

Figuur 5 - “Zou betrouwbaar zijn als minister-president”; volledig of grotendeels van toepassing

Basis: kiezers die bekend zijn met de politicus. random toewijzing van max. 5 politici (N_{min} = 202; N_{max} = 336)

⁸ Renske Leijten en Wybren van Haga zijn in deze vraag niet meegenomen.

2.4 Kaag en Omtzigt op meerdere aspecten goed gewaardeerd

We legden kiezers – net als in eerdere metingen – een aantal uitspraken over politici voor. Kiezers zien Omtzigt bij uitstek als de politicus die begrijpt wat er leeft onder gewone mensen: 78 procent vindt dit op hem van toepassing. Ook wat betreft betrouwbaarheid en visie voor het land wordt hij het meest door kiezers gewaardeerd; 38 procent vindt hem een echte leider, ongeveer even veel als Kaag.

Mark Rutte wordt nog steeds het vaakst als een echte leider gezien, maar het aandeel dat dit vindt nam fors af: van 67 procent in maart naar 59 procent nu. Ook wat betreft andere kenmerken zijn kiezers minder positief over Rutte dan in maart: een derde denkt dat Rutte begrijpt wat er leeft onder gewone mensen en 38 procent vindt hem betrouwbaar als premier. Op dit punt neemt Rutte nu een vijfde positie in.

Kiezers zijn daarentegen positiever gaan denken over Sigrid Kaag. Op de aspecten visie voor Nederland (van 36% naar 43%), leiderschap (van 31% naar 40%) en begrip voor wat er leeft onder gewone mensen (van 32% naar 40%) zien we een grote toename.

Ook Marijnissen, Wilders en Baudet worden op meerdere punten beter gewaardeerd dan in maart.

Tabel 8 – Beoordelingen van politici voor februari, maart en april 2021; percentages 'volledig' + 'grotendeels van toepassing'

Basis: kiezers die bekend zijn met de politicus. random toewijzing van max. 4 lijsttrekkers (Nmin = 202; Nmax = 336)

	... zou betrouwbaar zijn als minister-president			... heeft een goede visie op waar het met ons land naartoe moet			... is een echte leider			... begrijpt wat er leeft onder gewone mensen		
	Feb 21	Mrt 21	Apr 21	Feb 21	Mrt 21	Apr 21	Feb 21	Mrt 21	Apr 21	Feb 21	Mrt 21	Apr 21
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Pieter Omtzigt	-	-	54	-	-	62	-	-	38	-	-	78
Sigrid Kaag	32	42	46	25	36	43	23	31	40	22	32	40
Gert-Jan Segers	44	46	41	28	31	24	22	23	20	42	42	38
Wopke Hoekstra	48	45	41	34	32	31	36	29	25	31	30	28
Mark Rutte	63	59	38	50	45	41	65	67	59	46	41	34
Lilianne Ploumen	29	36	31	29	35	33	18	20	13	43	51	47
Lilian Marijnissen	23	25	30	29	33	39	17	20	25	55	57	59
Jesse Klaver	23	25	25	28	29	30	17	16	18	34	37	35
Geert Wilders	17	16	21	25	25	25	24	22	28	43	44	42
Thierry Baudet	7	5	9	11	10	15	11	8	13	15	15	21

3 Formatieproces

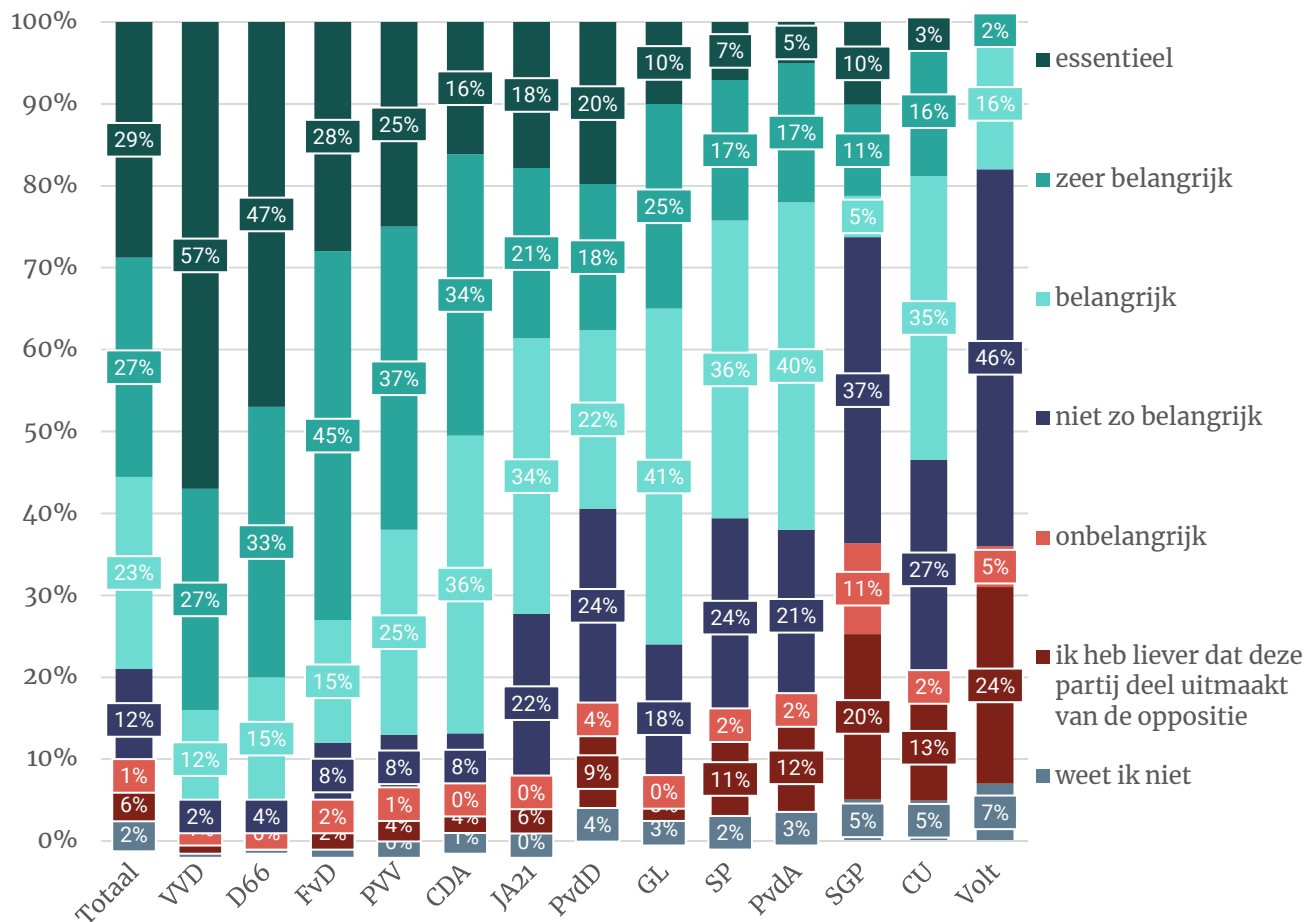
3.1 D66-stemmers vinden meeregeren belangrijker geworden

Nederlanders die in maart bij de Tweede Kamerverkiezingen op VVD of D66 hebben gestemd, vinden het heel erg belangrijk dat deze partijen ook gaan meeregeren.

Onder Volt-stemmers leeft dat sentiment totaal niet: maar 18 procent noemt dat belangrijk. Sterker nog, een kwart van hen vindt dat de partij beter deel kan uitmaken van de oppositie.

Figuur 6 – Hoe belangrijk vindt u het dat < partij TK21 > deel gaat uitmaken van de nieuwe regering?

Uitgesplitst naar stemgedrag bij TK21. Basis: n= 1.701

3.2 Nieuw premierschap voor Rutte: wel of niet doen?

Aan degenen die het belangrijk vinden dat hun partij mee gaat regeren, hebben we gevraagd of ze dat ook zouden doen als Rutte in die regering premier wordt. Deze vraag is voorgelegd aan de kiezers die géén VVD hebben gestemd bij de verkiezingen en het belangrijk vinden dat hun partij gaat meeregeren⁹.

We legden deze kiezers het volgende voor:

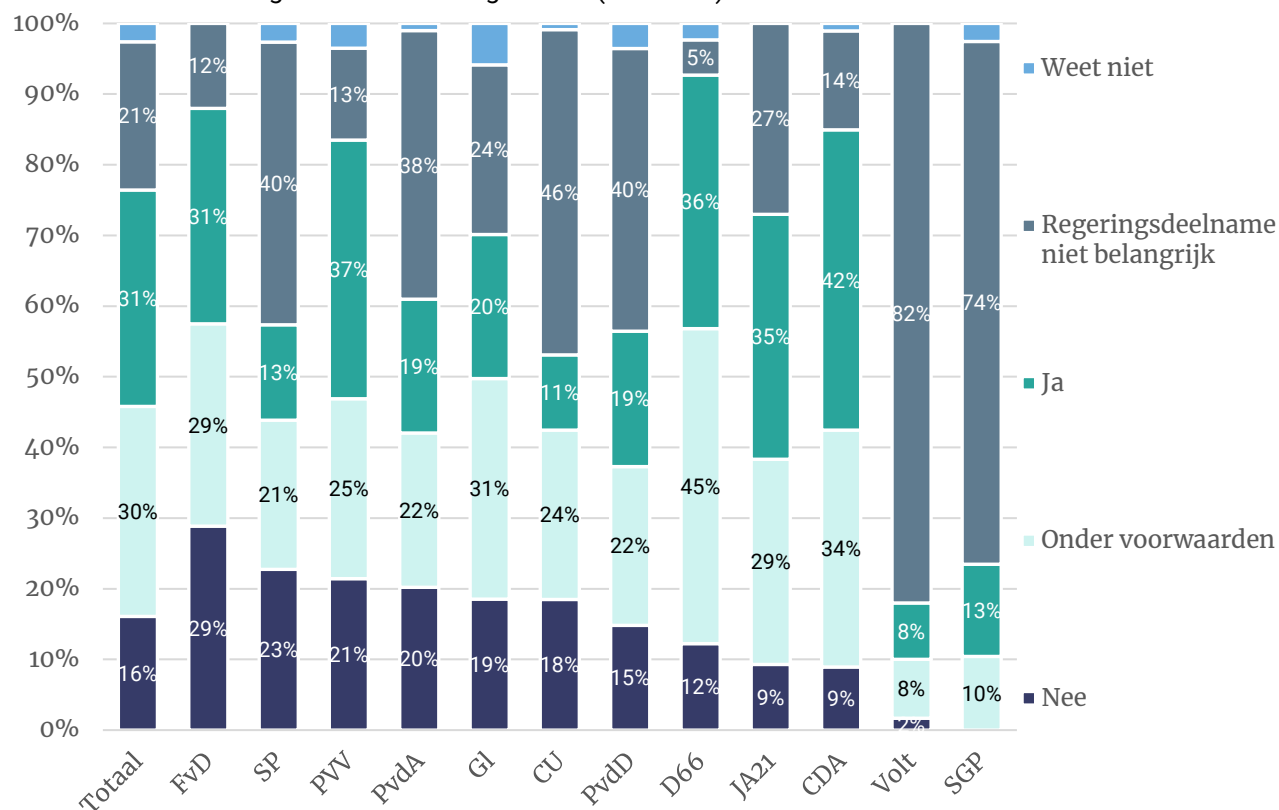
U vindt het dus belangrijk dat <partij TK21> deel gaat uitmaken van de regering.

Stel dat dit een kabinet gaat worden met Mark Rutte als premier, vindt u dan dat < partij TK21 > daar aan mee kan doen?

De meeste weerstand voor deelname aan een regering onder Rutte zit bij de achterban van de SP, CU, FvD en PvdA. Voor kiezers van D66, JA21 en CDA – die regeringsdeelname over het algemeen belangrijk vinden – speelt dat probleem nauwelijks.

Figuur 7 - Stel dat dit een kabinet gaat worden met Mark Rutte als premier, vindt u dan dat < partij TK21 > daar aan mee kan doen? Uitgesplitst naar stemgedrag TK21.

Basis: alle kiezers die geen VVD hebben gestemd (n = 1.405)

Leeswijzer: Twaalf procent van de FvD-kiezers vindt regeringsdeelname (niet zo) belangrijk. Van degenen die hechten aan regeringsdeelname vindt 29 procent dat dit niet kan met Rutte als premier. Volgens 31 procent is Rutte geen enkele belemmering voor regeringsdeelname en volgens 29 procent van de FvD-kiezers kan dat alleen onder bepaalde voorwaarden.

⁹ Op basis van de vraag: “Hoe belangrijk vindt u het dat < partij TK21 > deel gaat uitmaken van de nieuwe regering?” Alleen diegenen dit belangrijk, zeer belangrijk of essentieel vinden zijn hier meegenomen.

3.3 Premierschap Rutte als uitruil voor beleid en openheid van bestuur

Drie op tien niet-VVD-kiezers vinden deelname aan het kabinet onder leiding van Rutte dus “onder voorwaarden” acceptabel. We zien grofweg drie belangrijke voorwaarden:

- Rutte moet openheid van zaken (blijven) geven;
- De bestuurscultuur moet om;
- Deelnemen onder Rutte mag, maar dan moet de huid van mijn partij duur verkocht worden.

D66-stemmers:

- *Liefst niet Mark Rutte als premier en als het echt niet anders kan dat hij wel verandering van gedrag laat zien, ben het weglachen wel een beetje beu, zo ook het steunen van de grote bedrijven/industrieën en het niet serieus nemen en zwaar belasten van de werkende mens.*
- *Grote concessies van VVD op veel terreinen.*
- *Meer transparantie, minder achterkamertjespolitiek*
- *Duidelijke voorwaarden stellen aan het premierschap van Mark Rutte.*
- *Dat er heldere afspraken komen over transparantie en meer duidelijkheid.*
- *Dat D66 meer punten in het regeringsakkoord mag inbrengen en Rutte zijn leven betert.*
- *Afschaffen Ruttedoctrine.*

CDA-stemmers:

- *Als hij toegeeft het parlement en daarmee de kiezers die zij vertegenwoordigen meer dan eens te hebben bedrogen met zijn woorden, daarvoor oprecht vergeving vraagt en bereid te zijn als een oprecht mens leiding te geven aan een nieuw kabinet en verantwoording af te leggen in plaats van te verhullen.*
- *Er zullen afspraken gemaakt moeten worden met Rutte. Dit moet vastgelegd worden en met de volledige 2e kamer gedeeld worden. Hij kan dan aangesproken worden als hij zich hier niet aan houdt of wanneer er een vertrouwenskwesitie is mag hij extra in de gaten gehouden worden.*
- *Dat hij werkelijk laat zien dat de lijn in een nieuw kabinet voor de premier er echt anders uit ziet.*
- *Dat er meer openheid komt in de zaken van de premier.*
- *Sleutelpositie voor Pieter Omtzigt. Openheid van ALLE communicatie tussen D66 en VVD. Kaag en Rutte vormen te samen te veel één front.*
- *Omslag in cultuur, meer openheid en meer oog voor de samenleving.*
- *Exit Rutte bij de eerstvolgende leugen/onwaarheid, meer transparantie en informatie richting de Tweede Kamer.*

GroenLinks-stemmers:

- *Als ze in ruil voor zijn aanblijven enkele klimaatgerelateerde/linkse overwinningen kunnen onderhandelen.*
- *Het hele klimaatplan groenlinks uitvoeren zonder compromissen te moeten sluiten.*
- *Duidelijke afspraken over rechtsstaat en milieu.*
- *Behoud en creatie van natuur, geen aanleg nieuwe snelwegen, geen dump van chemisch afval in natuurgebieden. Afgebroken sociale voorzieningen herstellen.*
- *Als Mark Rutte eerlijk en transparant is en alle coalitiepartijen tegemoetkomt in het regeerakkoord.*

JA21-stemmers:

- *Dat Rutte een andere managementstijl aanneemt en capabele ministers aandraagt. Bovendien moet er meer dualisme komen en slechts een regeerakkoord op hoofdlijnen, of helemaal geen regeerakkoord.*
- *Dat Rutte zich belangrijke dingen die net gebeurd zijn zich wel kan herinneren.*
- *De VVD zonder Rutte.*
- *Er moet duidelijk geregeld worden dat macht en tegenmacht onderdeel is van onze democratie.*
- *Open en eerlijk tegenover elkaar, de kamer en de bevolking zijn. Geen achterkamertjes politiek meer. Er moet vastgelegd worden dat de immigratie fors aan banden gelegd wordt, Nederland meer macht naar zichzelf terug haalt dus minder EU, geen geld meer naar Zuid Europa, geen opgepompte en onbetaalbare klimaatplannen worden doorgedrukt.*
- *Openheid van gesprekken.*
- *Rutte moet verantwoording voor al zijn acties aan coalitiepartijen afleggen.*

3.4 Gehoopte coalitie

Er is geen duidelijke voorkeur voor een bepaalde coalitie: met de verdere versplintering van de Tweede Kamer geldt dat ook voor de gehoopte coalities. Er is geen duidelijke favoriet aan te wijzen.

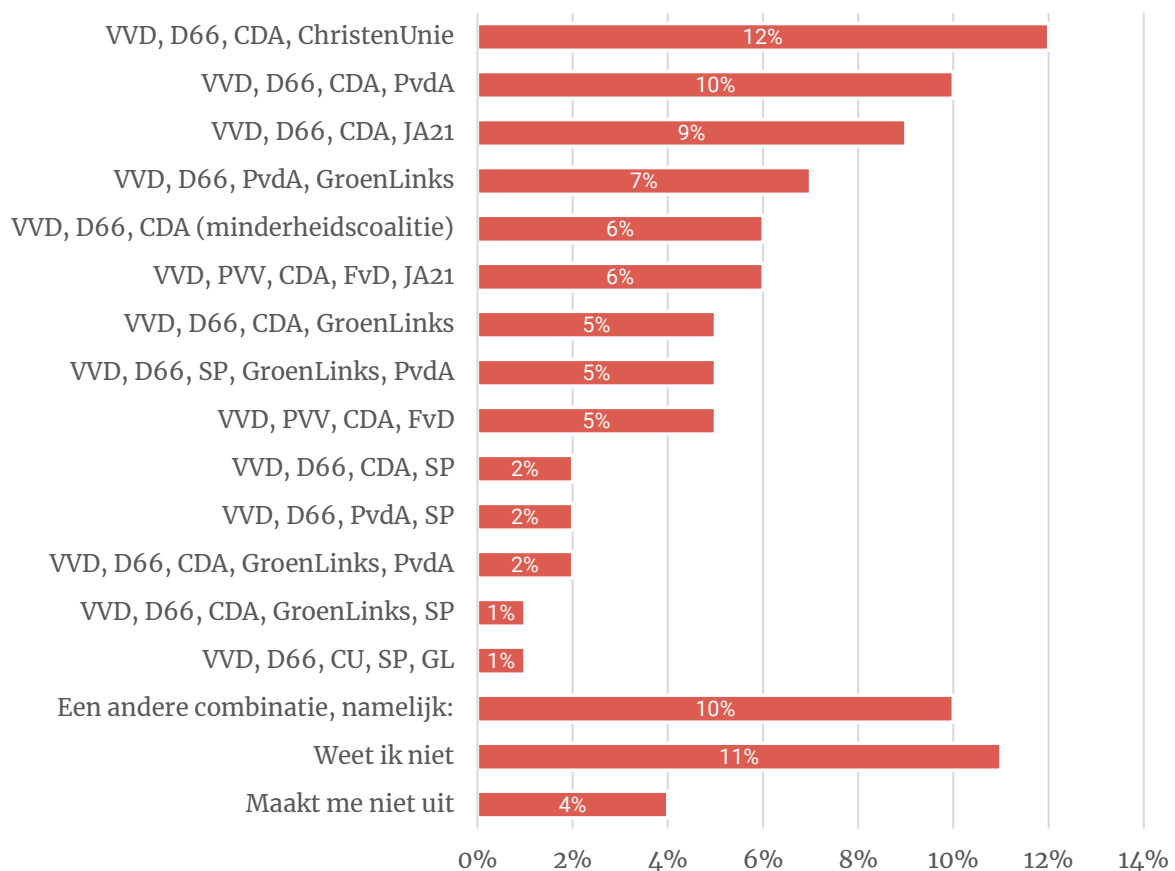
Op dit moment wordt er – onder leiding van informateur Herman Tjeenk Willink – onderzocht welke partijen met elkaar een nieuw kabinet kunnen vormen.

Hieronder ziet u een aantal partij-combinaties die samen een meerderheid hebben in de Tweede Kamer (met uitzondering van de genoemde minderheidscoalitie).

Van welke partijen HOOPT u dat ze samen een regering gaan vormen?

Figuur 8 – Gehoopte coalitie

Basis: alle Nederlanders n = 2.023

Tabel 9 – Gehoopte coalitie naar kiezersgroep bij TK21

Basis: alle Nederlanders (n = 2.023)

	Totaal	VVD	D66	PVV	CDA	SP	PvdA	GL	FvD	PvdD	CU	Volt	JA21	SGP
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
VVD, D66, CDA, CU	12	21	7	1	36	1	1	0	2	4	41	5	0	59
VVD, D66, CDA, PvdA	10	16	21	1	13	3	23	2	2	6	7	14	0	0
VVD, D66, CDA, JA21	9	22	3	7	11	1	0	0	0	0	1	2	46	2
VVD, D66, PvdA, GL	7	1	21	0	0	2	20	31	0	8	0	23	0	0
VVD, D66, CDA*	6	17	2	3	9	3	2	1	3	0	7	4	2	0
VVD, PVV, CDA, FvD, JA21	6	1	0	30	1	0	0	1	29	0	1	0	35	8
VVD, D66, CDA, GL	5	7	12	0	6	0	2	12	0	6	4	9	0	0
VVD, D66, SP, GL, PvdA	5	0	3	1	0	17	11	17	0	19	0	6	0	0
VVD, PVV, CDA, FvD	5	0	0	24	3	2	0	0	39	2	0	0	2	5
VVD, D66, CDA, SP	2	3	2	1	2	10	1	1	0	4	1	2	0	0
VVD, D66, PvdA, SP	2	0	3	1	2	14	9	0	0	1	1	0	0	0
VVD, D66, CDA, GL, PvdA	2	0	7	0	0	1	6	6	0	4	4	6	0	0
VVD, D66, CDA, GL, SP	1	0	1	0	1	6	0	3	0	8	0	0	0	0
VVD, D66, CU, SP, GL	1	0	1	0	1	4	0	1	0	0	4	1	0	2
Een andere combinatie	10	3	7	18	4	14	14	12	8	17	6	16	11	11
Weet ik niet	11	6	9	10	7	17	8	13	15	18	21	5	4	13
Maakt me niet uit	4	2	2	4	3	5	4	1	2	3	1	6	0	0

* Deze optie legden we als volgt voor: VVD, D66, CDA (minderheidscoalitie)

De twee meest genoemde antwoorden per kiezersgroep zijn blauw weergegeven

3.5 Verwachte coalitie

De combinatie met CU wordt niet zo vaak meer verwacht als vóór de verkiezingen: niet verrassend nu Gert-Jan Segers samenwerking met Rutte als premier uitsluit.

Tabel 10 – En van welke partijen verwacht u dat ze samen een regering gaan vormen?

Basis: n = 2.023

	Totaal	VVD	D66	PVV	CDA	SP	PvdA	GL	FvD	PvdD	CU	Volt	JA21	SGP
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
VVD, D66, CDA*	21	22	19	20	29	20	24	16	20	24	23	17	22	26
VVD, D66, CDA, CU	14	18	17	16	13	12	13	20	5	12	10	21	15	5
VVD, D66, CDA, PvdA	13	14	18	13	18	15	12	11	13	13	12	10	18	14
VVD, D66, CDA, GL	10	10	8	13	9	15	8	6	18	4	11	13	11	6
VVD, D66, CDA, JA21	6	8	5	7	8	4	7	7	5	8	5	12	5	11
VVD, D66, PvdA, GL	3	2	4	3	2	1	4	1	6		6		4	2
VVD, D66, CDA, GL, PvdA	3	2	3	2	1	1	5	7		5	3	4	8	
VVD, D66, CDA, SP	2	3	1	2		4	3	3	1	3	2			4
VVD, PVV, CDA, FvD, JA21	1		1	3			1		3	1		2		
VVD, D66, PvdA, SP	1	1	1	1		1	4			1		2		
VVD, D66, SP, GL, PvdA	1		0	1	1	1	2	2						
VVD, PVV, CDA, FvD	0	0	0	4										
VVD, D66, CDA, GL, SP	0	1				1								
VVD, D66, CU, SP, GL	0						1							
Een andere combinatie	1		2	1	1	1		1	5	3			2	
Weet ik niet	21	18	17	14	16	22	16	25	21	23	28	16	14	31
Maakt me niet uit	3	1	1	1	2	1	1		4	4		3		2

* Deze optie legden we als volgt voor: VVD, D66, CDA (minderheidscoalitie)
De twee meest genoemde antwoorden per kiezersgroep zijn blauw weergegeven

3.6 Liefst regeren met...

We vroegen mensen wederom naar de partij waar de eigen partij bij voorkeur zou moeten regeren.

D66 de CDA zijn duidelijk de ‘scharnierpartijen’ die het vaakst worden genoemd als favoriete regeringspartner. De kiezers van GroenLinks zijn daarentegen niet erg happig op het CDA. Dat geldt in mindere mate ook voor de Volt-kiezers.

De VVD is niet weggezaakt ten opzichte van begin maart, toen 24 procent de VVD nog noemde als favoriete regeringspartner: dat is nu 28 procent. CDA- (71%) en D66-kiezers (51%) noemen de VVD relatief vaak als favoriete partner.

Tabel 11 - Stel de partij waar u op gestemd heeft < partij TK21 > gaat mee onderhandelen over een nieuwe regering. Met welke partij of partijen zou u het liefst willen dat deze partij gaat regeren?

Basis: kiezers bij TK21 (n = 1.701)

	Totaal	VVD	D66	PVV	CDA	SP	PvdA	GL	FvD	PvdD	CU	Volt	JA21	SGP
D66	39	69	x	9	57	41	75	70	2	51	21	81	20	0
CDA	36	67	35	25	x	26	29	6	33	9	78	14	45	78
VVD	28	x	51	27	72	12	21	13	23	11	39	33	55	44
PvdA	26	14	49	7	21	61	x	65	2	50	25	31	5	7
GroenLinks	21	3	44	2	10	50	63	x	0	72	14	45	3	0
JA21	16	23	2	47	16	4	1	2	39	1	4	2	x	24
SP	15	2	16	20	8	x	50	41	17	52	5	9	7	5
Volt	14	11	30	5	15	17	17	21	0	23	10	x	0	3
ChristenUnie	13	11	7	3	29	16	14	5	13	8	x	10	6	86
Partij voor de Dieren	10	1	13	6	1	33	14	35	5	x	8	16	0	3
PVV	9	10	2	x	9	7	0	0	72	3	2	0	50	8
BoerBurgerBeweging	8	2	0	27	9	6	3	1	34	2	2	2	33	10
Forum voor Democratie	7	1	0	53	3	3	0	0	x	2	0	0	20	9
BIJ1	3	0	3	0	0	7	4	15	0	21	0	10	0	0
SGP	3	1	0	8	3	0	0	0	19	0	24	0	3	x
50Plus	1	0	1	3	1	3	0	0	3	1	0	0	0	2
DENK	1	0	0	0	0	1	1	1	2	3	2	0	0	0
Andere partij	1	0	1	1	0	2	0	0	2	0	1	0	2	0
Weet ik niet	6	5	3	3	3	4	6	4	10	8	12	5	5	8
Maakt me niet uit	2	2	2	3	2	2	1	0	5	3	0	8	0	0

3.7 Absoluut niet regeren met...

Er zijn vier partijen in de Tweede Kamer die door een flink deel van de kiezers niet worden gepreimd als coalitiepartner: Forum voor Democratie (door 64%), PVV (50%), DENK (43%) en BIJ1 (40%).

Samenwerking met de VVD is voor 15 procent van de kiezers een absolute no-go, net als in begin maart¹⁰. Dit geldt met name voor degenen die PvdD, FvD, PVV en SP hebben gestemd bij de verkiezingen.

Kiezers van 'scharnierpartijen' CDA en D66 spreken zich slechts in 4 procent van de gevallen uit tegen de VVD als coalitiepartner.

Een kwart van degenen die op de PvdA stemden, wil niet dat de PvdA in zee gaat met de VVD, onder GL-kiezers is dat maar 14 procent.

Tabel 12 – En met welke partij of partijen mag de partij van uw eerste voorkeur wat u betreft absoluut niet gaan regeren? Meerdere antwoorden mogelijk.

Uitgesplitst naar stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezing van maart 2021

Basis: kiezers bij TK21 (n = 1.701)

	Totaal	VVD	D66	PVV	CDA	SP	PvdA	GL	FvD	PvdD	CU	Volt	JA21	SGP
Forum voor Democratie	64	69	87	10	74	68	86	92	x	84	87	86	18	35
PVV	50	49	77	x	57	52	72	75	0	64	70	64	4	22
DENK	43	51	44	46	52	30	44	22	40	29	36	38	56	29
BIJ1	40	54	28	49	53	33	26	10	47	28	35	34	59	34
SGP	26	20	48	10	20	18	37	49	2	41	11	55	18	x
JA21	26	13	40	7	24	30	55	49	11	41	28	52	x	6
BoerBurgerBeweging	22	26	35	4	19	14	32	33	0	36	14	42	3	3
GroenLinks	21	28	2	46	26	5	2	x	56	4	11	4	68	29
Partij voor de Dieren	19	30	11	18	36	3	6	1	16	x	20	5	50	28
50Plus	18	19	24	7	23	10	22	16	7	28	11	27	21	12
VVD	15	x	4	35	4	32	24	14	38	42	12	15	9	3
SP	14	27	10	9	21	x	2	2	13	3	16	10	15	24
D66	13	1	x	50	3	9	3	1	64	7	13	0	26	59
ChristenUnie	10	7	15	15	4	7	12	13	14	21	x	14	14	0
Volt	8	7	2	15	12	7	6	1	13	10	13	x	25	12
PvdA	8	10	1	15	9	0	x	1	27	1	7	1	24	9
CDA	4	0	2	10	x	4	5	9	12	19	0	11	3	0
Andere partij	0	0	0	1	0	1	0	1	0	0	1	2	0	3
Weet ik niet	2	2	0	4	1	2	1	3	8	0	1	3	0	12
Maakt me niet uit	3	3	2	5	1	4	2	0	4	4	1	5	8	5

¹⁰ I&O-onderzoek i.o.v. de Volkskrant: <https://www.ioresearch.nl/actueel/kiezersonderzoek-inhoud-wint-terrein-mogelijke-coalities-niet-de-gewenste/>

4 Onderzoeksverantwoording

Verantwoording

I&O Research voerde een landelijk representatief onderzoek uit onder 2.023 Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het onderzoek vond plaats van vrijdag 9 tot maandagochtend 12 april 2021.

Het grootste deel van de respondenten (n=1.848) is afkomstig uit het I&O Research Panel en 175 respondenten vulden de vragenlijst in via het panel van PanelClix. Sommige vragen hebben een afwijkende steekproefbasis en zijn niet aan alle deelnemers gesteld. Indien dit het geval is, wordt dit bij de figuur vermeld.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van n=2.000 en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 2,2 procent.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Sinds april 2019 werkt het I&O Research Panel met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.com-tegoed of een donatie aan een goed doel.

I&O Research

I&O Research is het grootste onderzoeksbureau voor overheid en non-profit (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2019). Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties.

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252- en ISO 27001-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 20252-Annex A gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.

I&O Research Enschede

Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede
T (053) 200 52 00
E info@ioresearch.nl
KVK-nummer 08198802

I&O Research Amsterdam

Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
T (020) 308 48 00
E info@ioresearch.nl